

การพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น
มาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน:
การประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซี

Development of a Community Participatory Model Using Local Wisdom for
Educational Management Based on the Sufficiency Economy Philosophy in Basic
Education Institutions: An Application of the AIC Process

ศศิวิมล จุลศิลป์*
Sasiwimon Chunlasin

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop a community participatory model using local wisdom for education management according to the sufficiency economy philosophy for basic education institutions by applying the AIC process, 2) to compare a community participatory model using local wisdom for education management according to the sufficiency economy philosophy among schools in an urban and a rural area, and 3) to examine the appropriateness and feasibility of a community participatory model using local wisdom for education management according to the sufficiency economy philosophy. The research methodology was qualitative (Multiple case study). The case study was of basic education institutions, one in an urban and one in a rural area. The period of data collection was 2 months. The informants were administrators, teachers, students, parents, members of the board of basic education and community leaders. The research findings were: 1) A community participatory model using local wisdom for education management according to the sufficiency economy philosophy basic education institutions consisted of 3 components, the first component was the background and objectives of the model, the second component was community participation and implementation, process community participatory 8 steps were adjustment concept, mental create volunteer, survey wisdom, planning, constructive action, evaluation, publishing, sharing benefits and the third component was the necessary conditions for success and aggressive style to use. 2) The results of comparing a community participatory model showed that they were similar and that the same process of 8 participatory steps could be used, but with some small differences in the procedures for each step. 3) A community participatory model was found to be highly appropriate for use as indicated by an average of 4.19 and it was also found to be highly practical as indicated by an average of 3.98.

Keywords: community participatory (การมีส่วนร่วมของชุมชน); local wisdom (ภูมิปัญญาท้องถิ่น); sufficiency economy philosophy (ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง); aic process (กระบวนการเอไอซี)

* ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ โทร.+668 0612 5449
E-mail Address: monjung14@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซี 2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในเขตเมืองและนอกเขตเมือง และ 3) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา โดยมีกรณีศึกษาเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ในและนอกเขตเมืองอย่างละ 1 โรงเรียน ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 2 เดือน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้นำชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธิดำเนินการ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการปรับแนวคิด การมีส่วนร่วมในการสร้างจิตอาสา การมีส่วนร่วมในการสำรวจภูมิปัญญา การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางวางแผนงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมในการมุ่งมั่นติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และองค์ประกอบที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จและแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ 2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ทั้งสองกรณีศึกษามีลักษณะกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนคล้ายคลึงกัน โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สำคัญ 8 ขั้นตอนเหมือนกัน แต่วิธิดำเนินการในแต่ละขั้นตอนมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยตามบริบทของโรงเรียน 3) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานศึกษากับชุมชนคงจะแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดย่อมเป็นไปไม่ได้ เพราะสถานศึกษาเปรียบเสมือนต้นไม้ ชุมชนเปรียบเสมือนพื้นแผ่นดิน ยิ่งดินมีคุณภาพเพียงใดก็ย่อมส่งผลให้ต้นไม้เจริญเติบโตได้รวดเร็วเท่านั้น ฉะนั้นต้นไม้และพื้นดินต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันฉันใด ชุมชนกับสถานศึกษาต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันฉันนั้น (สุดา ทัพสุวรรณ, 2545) จะเห็นได้ว่าสถานศึกษากับชุมชนต่างมีความสำคัญและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศชาติอย่างสมบูรณ์และยั่งยืนตลอดไป

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสถานศึกษาที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด โดยเฉพาะสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษานั้นว่ามีความสำคัญ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

วางแผนสิ่งที่มีคุณค่าในชุมชน ตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากเหง้าของชุมชนเอง การนำความรู้เหล่านี้มาใช้จัดการศึกษาจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและพึ่งตนเองได้ ซึ่งเป็นไปตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นให้รู้จักพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตอยู่แบบพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) จากการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน ดังนั้นในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาจึงควรดำเนินการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งกระบวนการเอไอซี (Appreciation-Influence-Control) เป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการที่มีการระดมพลังสมอง พลังความคิดสร้างสรรค์ของสมาชิกในชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นขั้นตอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลและประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นประชาธิปไตย อันจะนำไปสู่ความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้เกี่ยวข้อง (อรพินท์ สพโชคชัย, 2537; ประชาสรรค์ แสนภักดี, 2550) ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการเอไอซี (อรพินท์ สพโชคชัย, 2537; พยนต์ ไทยเกิด, 2546; วีระ นิยมวัน, 2547; ปารวีร์ กุศลรัตนวิโรจน์, 2548; สุรัชย์ ต้อยศ, 2548; สุดา เนตรสว่าง, 2549; สุภัทร ชูประดิษฐ์, 2550; World Bank, n.d.) พบว่ากระบวนการเอไอซีเป็นกระบวนการที่สามารถดึงพลังความคิดจากชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและบริหารจัดการภายในชุมชนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงนิยมนำกระบวนการเอไอซีมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยเปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกระดับได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็น ค้นหาแนวทางแก้ปัญหา และพัฒนาชุมชนหรือองค์กรด้วยศักยภาพของชุมชนหรือองค์กร จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซี เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาในการนำรูปแบบไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบท ก่อให้เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่น ตลอดจนเกิดความร่วมมือที่ีระหว่างโรงเรียนและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซี
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในเขตเมืองและนอกเขตเมือง
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบพหุกรณีศึกษาโดยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านขอนแก่น อำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 (บริบทของโรงเรียนที่อยู่นอกเขตเมือง) และโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 (บริบทของโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมือง)
2. ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา คือ ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิธีดำเนินการหรือกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จ เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนานักวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งแนวทางทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวประกอบด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยอาศัยความรู้คู่คุณธรรม

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง โครงสร้างที่อธิบายถึงกระบวนการและวิธีดำเนินการที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำองค์ความรู้หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการนำเสนอรูปแบบในการวิจัยครั้งนี้มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีดำเนินการ องค์ประกอบที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จและแนวทางการนำรูปแบบไปใช้

โรงเรียนที่อยู่ในเขตเมือง หมายถึง โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง

โรงเรียนที่อยู่นอกเขตเมือง หมายถึง โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่ไม่ได้ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง

กระบวนการเอไอซี หมายถึง วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการที่มีการระดมพลังสมอง พลังความคิดสร้างสรรค์ของสมาชิกในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นขั้นตอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลและประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นประชาธิปไตย อันจะนำไปสู่ความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ (1) การสร้างความรู้ (Appreciation: A) (2) การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence: I) และ (3) การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control: C)

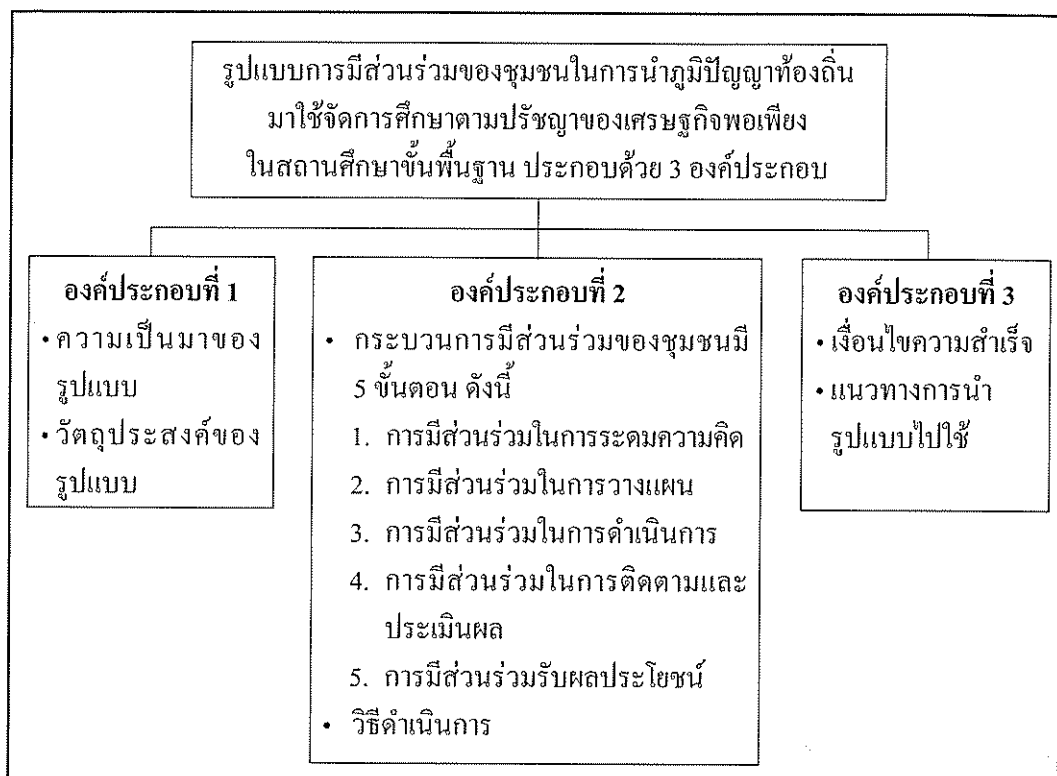
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม
2. ทำให้ชุมชนมีแนวทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถแบ่งได้หลายรูปแบบ ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในเบื้องต้น 5 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ *ขั้นตอนที่ 1* การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย *ขั้นตอนที่ 2* การศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เงื่อนไขความสำเร็จ และอุปสรรคในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามประมาณ 2 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ถึงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูล *ขั้นตอนที่ 3* การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 22 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ และ *ขั้นตอนที่ 4* การปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอผลการวิจัย โดยนำผลการตรวจสอบรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงและแก้ไข แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเอกสาร จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบบันทึกการศึกษาเอกสารสำหรับโรงเรียนและชุมชน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบสังเกตสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรม 3) เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 6 ฉบับ คือ แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้นำชุมชน 4) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการเอไอซี คือ เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ 5) อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง และอุปกรณ์เครื่องเขียนที่ใช้ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการเอไอซี และ 6) แบบประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา

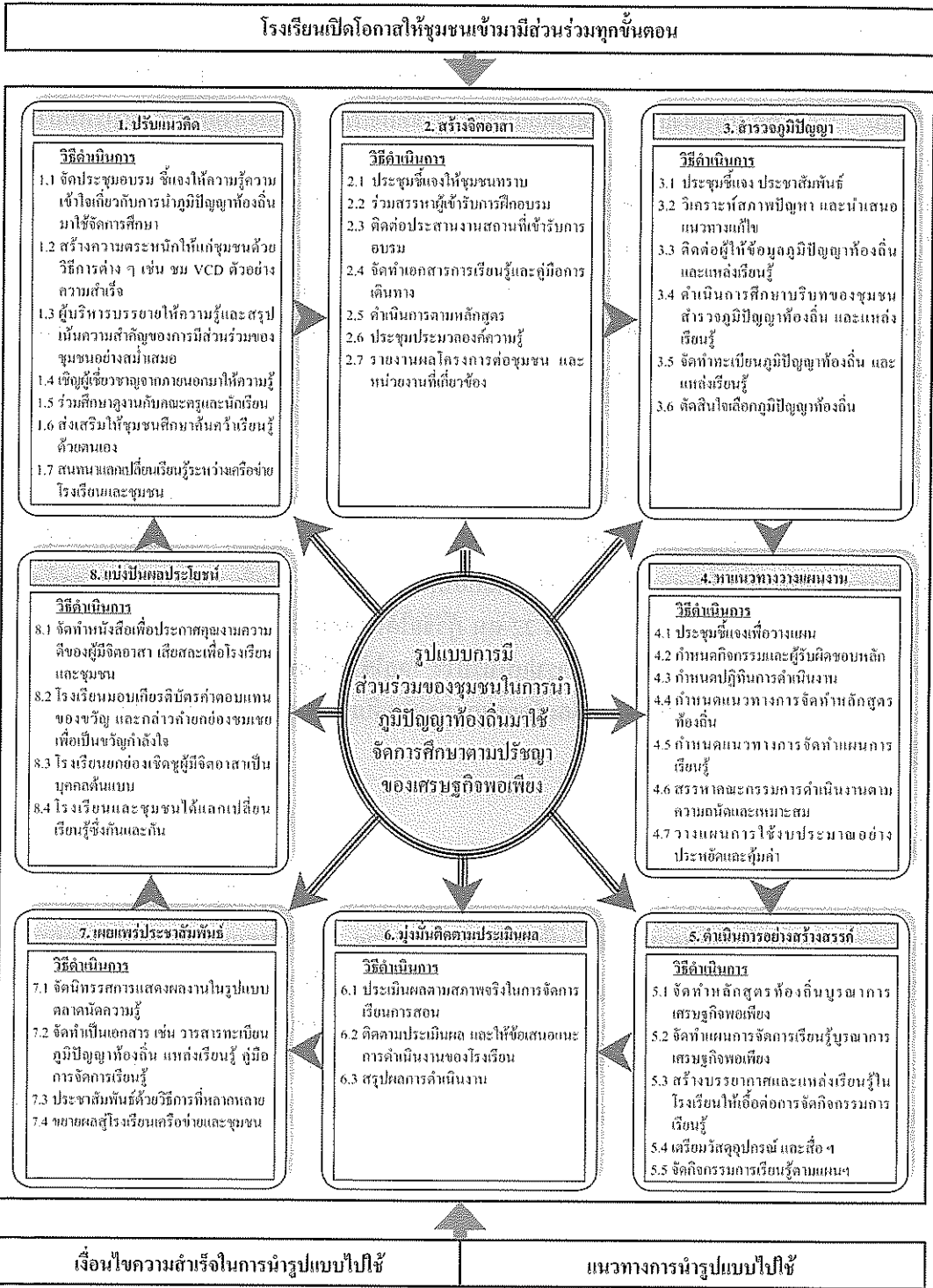
การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Content Comparison) สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยนักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนศึกษานิเทศก์ และตัวแทนชุมชน จำนวน 22 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีดำเนินการ และองค์ประกอบที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จและแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สำคัญมี 8 ขั้นตอนสรุปเป็นแผนภาพได้ดังภาพที่ 2

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สำคัญมี 8 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการปรับแนวคิด เป็นขั้นตอนที่โรงเรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรให้มีแนวคิดและวิสัยทัศน์ในทิศทางเดียวกัน โดยการจัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์

ภาพที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สำคัญของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษา ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เชิงวิทยากรภายนอกมาบรรยายให้ความรู้ จัดให้ชมวีซีดีตัวอย่างความสำเร็จของโรงเรียนหรือชุมชน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนได้ศึกษาดูงานร่วมกับโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการสร้างจิตอาสา เป็นขั้นตอนที่โรงเรียนและชุมชนมองเห็นว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องมาจากการขาดความร่วมมือและความเสียสละของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงได้ร่วมกันคิดกิจกรรมเพื่อให้คนในชุมชนรู้จักการเสียสละ มีจิตอาสา และทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น กิจกรรมการฝึกอบรมประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างจิตอาสา (หลักสูตรพัฒนาคุณภาพชีวิต) โดยมีคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และที่ปรึกษาโรงเรียนเข้ารับการอบรม จำนวน 3 วัน 2 คืน ณ สถาบันฝึกอบรมผู้นำ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการสำรวจภูมิปัญญา เป็นขั้นตอนที่โรงเรียนร่วมกับชุมชนในการศึกษาบริบทของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียนและชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางวางแผนงาน เป็นขั้นตอนที่โรงเรียนได้เชิญชุมชนไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือเครือข่ายมาร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ หลังจากวางแผนการดำเนินงานแล้วในขั้นตอนนี้ก็ลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำหนดไว้มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นโดยบูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ เน้นการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแผนการเรียนรู้ทุกแผน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาร่วมเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน สาธิตให้ดู และเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

ขั้นตอนที่ 6 การมีส่วนร่วมในการมุ่งมั่นติดตามประเมินผล หลังจากดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้แล้ว ก็ร่วมกันประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกันพัฒนาผลงาน และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง หลังจากดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ มีการสรุปผลการดำเนินงาน โดยใช้วิธีการประเมินกิจกรรมจากแบบสอบถามความพึงพอใจ สังเกตจำนวนผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม และสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนจัดประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ขั้นตอนที่ 7 การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนที่โรงเรียนนำผลงานนักเรียน ผลงานของโรงเรียนมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ในรูปแบบของการจัดตลาดนัดความรู้ และจัดทำเอกสารเผยแพร่ รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เสียงตามสาย คุรบอกผ่านนักเรียน ประชุมผู้ปกครอง ผู้บริหารและครูพบปะพูดคุยกับชุมชนตามโอกาสต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 8 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ เป็นขั้นตอนที่โรงเรียนและชุมชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งทางตรง และทางอ้อม เป็นการมีส่วนร่วมในการชื่นชมผลงาน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ชุมชนนำกิจกรรมการดำเนินงานในโรงเรียนไปปฏิบัติที่บ้าน

2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในเขตเมืองและนอกเขตเมือง พบว่า สถานศึกษาที่อยู่ในเขตเมืองและนอกเขตเมืองมีรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สำคัญ 8 ขั้นตอนเหมือนกัน คือ เริ่มจากการมีส่วนร่วมในการปรับแนวคิด มีส่วนร่วมในการสร้างจิตอาสา มีส่วนร่วมในการสำรวจภูมิปัญญา มีส่วนร่วมในการหาแนวทางวางแผนงาน มีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการมุ่งมั่นติดตามประเมินผล มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และสุดท้ายมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ แต่วิธีดำเนินการในแต่ละขั้นตอนมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย โดยขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการสร้างจิตอาสา สถานศึกษาที่อยู่นอกเขตเมือง มีวิธีดำเนินการ 7 รายการ ส่วนสถานศึกษาที่อยู่ในเขตเมือง มีวิธีดำเนินการ 5 รายการ คือ ไม่ได้ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารการเรียนรู้และคู่มือการเดินทาง ตลอดจนไม่มีการรายงานผลโครงการต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ สถานศึกษาที่อยู่ในเขตเมือง ไม่ได้จัดทำเป็นหนังสือบันทึกคุณงามความดีของผู้มีจิตอาสา เสียสละเพื่อโรงเรียนและชุมชน ซึ่งในภาพรวมสถานศึกษาที่อยู่นอกเขตเมือง ชุมชนมีความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วม นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าสถานศึกษาที่อยู่ในเขตเมือง เนื่องจากชุมชนมีศักยภาพและความพร้อมในการส่งเสริม สนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง

3) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และเมื่อพิจารณาเป็นรายกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้ง 8 ขั้นตอน มีความ-

เหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.05-4.36 ชั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการสำรวจภูมิปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 สำหรับความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมไปใช้ สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความเป็นไปได้ในระดับมากในการปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และเมื่อพิจารณาเป็นรายกระบวนการ พบว่า ในทุกชั้นตอนมีความเป็นไปได้ในระดับมากในการปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.68-4.27 ซึ่งชั้นตอนที่มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการสำรวจภูมิปัญญามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของขั้นตอนในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ	กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	การมีส่วนร่วมในการปรับแนวคิด	4.14	0.77	มาก	3.91	0.87	มาก
2	การมีส่วนร่วมในการสร้างจิตอาสา	4.09	0.92	มาก	3.82	0.86	มาก
3	การมีส่วนร่วมในการสำรวจภูมิปัญญา	4.36	0.58	มาก	4.27	0.63	มาก
4	การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางวางแผนงาน	4.27	0.88	มาก	4.09	0.61	มาก
5	การมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างสร้างสรรค์	4.23	0.81	มาก	3.95	0.90	มาก
6	การมีส่วนร่วมในการมุ่งมั่นติดตามประเมินผล	4.05	0.90	มาก	3.68	0.95	มาก
7	การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	4.23	0.69	มาก	4.18	0.66	มาก
8	การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์	4.18	0.80	มาก	3.95	0.72	มาก
	รวม	4.19	0.63	มาก	3.98	0.78	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกระบวนการสำคัญ 8 ขั้นตอน ซึ่งจากการศึกษาเอกสารผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในเบื้องต้น 5 ขั้นตอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอนในเบื้องต้นเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาทั่วไป ไม่เฉพาะเจาะจงในเรื่องการนำภูมิปัญญา

ท้องถิ่นมาจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาภาคสนามพบว่า ทั้งสองกรณีศึกษามีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญ 8 ขั้นตอน ซึ่งทุกขั้นตอนมีความสำคัญและเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและยั่งยืน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน นอกจากนี้ผลการวิจัยที่พบเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ 1) กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา 2) พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ 4) ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาการบริหารจัดการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) จัดทำ ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา 6) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 7) จัดการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษา 8) เสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และ 9) จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการ โดยเน้นให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน

2. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ จากผลการวิจัยพบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้อยู่ในระดับมากในการปฏิบัติทุกกระบวนการ และเมื่อพิจารณาลำดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้ของกระบวนการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการมุ่งมั่นติดตามประเมินผล มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้น้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการมุ่งมั่นติดตามประเมินผล ชุมชนยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่ยังเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงานอย่างจริงจัง

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ พบว่าความเหมาะสมของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 จะเห็นว่าความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปใช้ ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้เป็นการนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งแต่ละโรงเรียน แต่ละชุมชนมีบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นการนำรูปแบบไปใช้จริงนั้น โรงเรียนควรนำรูปแบบมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนและชุมชนของตนเอง

3. การประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซี กระบวนการเอไอซีเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการที่มีวิธีการและขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ระดมพลังสมอง เพื่อแก้ไขปัญหาและหาแนวทางในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ผลงานที่ได้จากการประชุมนี้มาจากความคิดของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ผู้วิจัยจึงนำกระบวนการเอไอซีมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยเชิญตัวแทนจากชุมชนและโรงเรียนมาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการเอไอซี เพื่อค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เพื่อให้ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเกิดจากความคิดเห็นของชุมชนอย่างแท้จริง และทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งจากการประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซีพบว่า กระบวนการเอไอซีเป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร ร่วมกันกำหนดทิศทางกรมีส่วนร่วมของชุมชนในอนาคต วางแผนการพัฒนา และร่วมระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยพยายามหิ้งตนเองให้มากที่สุด มีการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ขณะประชุมเชิงปฏิบัติการผู้เข้าร่วมประชุมให้ความสนใจและตั้งใจในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ตามกระบวนการทุกขั้นตอน ตลอดจนมีความกระตือรือร้นและกล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงาน ต่างยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน บรรยากาศในการประชุมเป็นกันเอง ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเอื้ออาทรต่อกัน นอกจากนี้ยังเป็นการจุดประกายให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย ดังนั้นโรงเรียนควรนำกระบวนการเอไอซีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของโรงเรียนและชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ตลอดจนก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปารวีร์ กุศลรัตนวิโรจน์ (2548) พบว่า ผลจากการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกายโดยใช้กระบวนการเอไอซี ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของตน เกิดการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชนเกิดเวทีประชาคมให้สมาชิกชุมชนได้ร่วมกันเรียนรู้ และทำให้ชุมชนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดา เนตรสว่าง (2549) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณีการตีกลองปุงา โดยใช้กระบวนการเอ ไอ ซี ประกอบด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมระดมทุน การร่วมติดตามและประเมินผล ร่วมชื่นชมรับผลประโยชน์และการกระชับความสัมพันธ์กับชุมชนและโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่สอดคล้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมแบบ AIC ยกเว้น การสร้างวิสัยทัศน์

ร่วมนั้นยังไม่มีชัดเจน ดังนั้นกระบวนการเอไอซีจึงสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเพื่อให้เกิดความร่วมมือได้

ข้อเสนอแนะของการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนไปใช้ เพื่อให้โรงเรียนและชุมชนมีแนวทางสร้างความร่วมมือที่ดีในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้สถานศึกษาได้นำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปดำเนินการทดลองใช้ในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้ได้พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากในการนำไปปฏิบัติ ดังนั้นควรมีการนำรูปแบบนี้ไปทำการศึกษาวิจัยโดยการทดลองใช้จริงในโรงเรียน และประเมินความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามบริบทที่ตั้งของสถานศึกษา ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาที่มีบริบทและสังกัดที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมและครอบคลุมกับแต่ละบริบทมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2550). เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html>[26 มิถุนายน 2551]
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนัก. (2550). การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.moe.go.th/sufficiency[16 กรกฎาคม 2551]

- ปาร์วีร์ กุลรัตนาวีโรจน์. (2548). การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกายของประชาชน หมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง จังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พยนต์ ไทยเกิด. (2546). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาชุมชนเทศบาลเขียวหวานโดยเทคนิค A-I-C. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- วีระ นียมวัน. (2547). เทคนิคการพัฒนาคน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.anamai.moph.go.th/advisor/tamra/plan2.html#col22>[26 มิถุนายน 2551]
- สุดา หัพสุวรรณ. (2545). บ้านกับโรงเรียน. วารสารบริหารการศึกษา มศว. 1(พฤษภาคม-สิงหาคม): 19-26.
- สุดา เนตรสว่าง. (2549). การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาศึกษา ตึกลองปูจา โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภัทร ชูประดิษฐ์. (2550). วัฏจักร 5 ขั้นตอนของกระบวนการ A-I-C [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://gotoknow.org/blog/communityblog/21663>[26 มิถุนายน 2551]
- สุรัชย์ ค้อยศ. (2548). การพัฒนาบุคลากรในงานจัดการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมแบบ AIC ของโรงเรียนบ้านสันหวงสามัคคี อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อรพินท์ สหโชคชัย. (2537). คู่มือการจัดการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นในการพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาหมู่บ้านโดยพลังประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- World Bank. (n.d.). **Appreciation-Influence-Control Collaborative Decisionmaking: Workshop-Based Method** [Online]. Available from: <http://www.worldbank.org/wbi/sourcebook/sba101.htm>[2008, June 26]